

Tučan Fran: Naše rudno blago. Izdala Matica Hrvatska, Zagreb 1919. S pregledno karto rudnih nahajališč Jugoslavije v merilu 1:1.500.000, ki jo je narisal J. Poljak.

Ta knjižica, ki je namenjena le širši publiki, obsega s kazalom vred 235 strani. Po eni strani skuša podati pisatelj čitatelju vpogled v naše rudno blago, po drugi pa ga namerava seznaniti v poljudni obliki s prašanji o postanku rud v prirodi. Prvo prašanje obravnava pisatelj z ozirom na vse ozemlje Jugoslavije, tako da se ozira na naše kraje kakor tudi na mnogo bogatejšo Srbijo. Isto velja o dodanem zemljevidu. V teoretičnem oziru avtor nikakor ne obremeni čitatelja, tako da mu tudi neuki lajik lahko sledi, in da sme reči pisatelj upravičeno, «da nam knjiga nije učena».

Stvarno naj pripomnim le dvoje. Pred vsem je neopravičeno, da obravnava pisatelj rudne razmere v Sloveniji in one v Srbiji z istega stališča. Razmere pri nas in v Srbiji so v tem oziru bistveno drugačne. Naša rudišča so za svetovni trg do malega brez vsakega pomena, o srbskih rudiščih pa to sigurno ne velja, in bo najbrže še vedno manj veljalo, čim bolj se bomo seznanili z njimi. Tu bo treba prej ali slej kritičnega peresa, ki ne bo sestavljalo popolnoma neekvivalentnih pojmov drugega poleg drugega; v starejši literaturi nahajamo omenjeno še to in ono nahajališče, ker se je pač pred 50 in več leti morda izplačalo tam dobivati kako snov, za katero se pa v tej množini dandanes živa duša ne zmeni več. Docela napačno je na primer prevzemati iz starejše literature podatke, kakršne izsledimo o železu v naših krajih. To so bajke. Moderna nemška literatura — H. Tertsch, «Die Erzbergbaue Oesterreich-Ungarns» ali L. Waagen v «Wirtschaftskunde der Länder der ehemaligen österr.-ungar. Monarchie» — nam slika naše razmere realno in obenem bistveno drugače nego Tučan.

Drugi nedostatek, ki ga naj tu omenim, so slovenska krajevna lastna imena. Samo na strani 63. čitamo na primer «kod Velikoga Lašča», «Višnja-gore», «Kozja», ali na strani 207. «kod Prevalje». *Hinterlechner.*

M. M. Nikolić: Sonja. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. V cirilici. 100 str.

Kaj je to? Hm... Morda zgodba, medla zgodba sedemnajstletnih gimnazijcev, ki v svojih viharjih začetkih brsteče moškosti neverjetno padajo iz deške razposajenosti v topoglavo otožnost, iz čudne lahkomišelnosti v črnogledno modrovanje, zgodba prezgodaj zrelih deklet, smrtno zaljubljenih v sedemnajstletne svoje junake in svetožalno se ubijajočih, — ali je morda vse to, kar je napisano v stari obliki sanjavega in čenčavega, na široko govorečega in malo pripovedujočega cmeravega dijaškega dnevnika, le nesmiselna frankofilska snimka in presaditev neumne in bolne tuje navlake v naše vedre in zdrave domače razmere...?

Sedemnajstletno fante, ki se v svoji zaljubljenosti ne utegne pripravljati za zrelostni izpit, svetožalno modruje o življenju in smrti, modruje kakor kak sedemdesetletni starček, ki je že vse okusil in se vsega preobjedel in naveličal. Razen tega je fante bolno, živčno hudo bolno. Bolni so sploh vsi ljudje, ki so tako nesrečni, da jih je avtor pogledal, bolni in v pojavih svoje bolezni čisto nemogoče, prezrele ali nezrele in čmerikave lesnike. — Zaljubljeni so, silno srečno in strašno nesrečno zaljubljeni, kajpa. Ali njihova ljubezen ni čista in

platonična, kakor bi človek pričakoval od tako mladih src, — ne, te lesničke ljubijo prav realistično in kar zares.

K sreči je povest, ki ima nekaj prav poetičnih slik, kratka, nezapletena in pisana v precej srbskem jeziku; sicer bi je morda ne bil mogel prebrati do konca. Vem pa, da bi bila taka, kakršna je, v slovenskem slovstvu popolnoma nemogoča. Med branjem sem se spominjal Murnikovega «Dnevnika nadebudnega Dvojkogoja», ki to cmeravo zgodbo daleč, daleč prekaša. *Ivan Zorec.*

Čika Jova-Gradnik: Kalamandarija. Ljubljana 1921. Izdala Tiskovna zadruga.

Ze pred meseci, ko sem opozoril na Zmajeve otroške pesmi, sem izrazil obžalovanje, da jih nimamo tudi mi v slovenskem prevodu. Toda s pričujočo Gradnikovo knjigo je ta tiha želja mnogokaterih izpolnjena. Teško je najti pravih otroških pesmi, kajti otrokova duša hoče pristnosti, naivnosti, zdravja, naravnosti in zato je zaman vse solzavo in s še tako patetičnostjo opremljeno rimanje — otroka ž njim ne pridobiš. Z izdajo Kalamandarije je izpolnjena velika vrzel v naši mladinski literaturi, kajti knjiga je postala v pravem pomenu besede — naša. Čita se prijetno, verzi teko sami od sebe, nikjer nobene prisiljenosti, narajenosti, kar se tolikrat opaža pri prevodih. To delo v resnici ni le prevod — temveč je k nam presajena cvetka, ki je ostala še ravno tako sveža in bo rastla dalje v srcih naših malih, razveseljajoč jih s svojo pestrostjo in vonjem. *Z. Z.*

◀ KRONIKA. ▶

Drama. Kakor da se moram s kruto in brezobzirno roko dotakniti razbolele rane, mi je, kadar razmišljam o prilikah in usodah slovenske gledališke umetnosti. Zdi se, da je to v današnji dobi najbrezvestnejših špekulacij, materijelnih in duševnih, ena najboljčutljivejših točk našega kulturnega organizma. Zakaj, kakor kroži po človeškem telesu kri, prihajajoč iz srca in vračajoč se spet vanj, prav tako bi morala vsaka umetnost, zlasti pa še gledališka, izrasti naravnost iz osrčja ljudstva in se vračati vanj. Le tako more vršiti svojo, od pamtivekov ji izročeno poslanstvo, drugače je brezplodno in brezpomembno sleherno prizadevanje. In evidentno je, da bi bila danes najtehtnejša naloga slovenskega gledališča, poiskati to pof, odkriti tiste najtanjše vezi in vlakna, ki spajajo zunanjo obliko in izraz slovenske duše z njenim pravim, pristnim in nepotvorjenim bistvom. Seveda je v kaotičnih dobah iskanj in tipanj, notranje neustaljenosti, presnavljanja, fluktuacije, snujočih se oblik, ki jih je razobličil in razvrednotil čas, neizmerno otežkočeno iskanje zvez te brezčasne kontinuitete ter jih je malone nemogoče dejansko realizirati. Zato ni čudno, če se zdi, da gradimo in zidamo na peščena tla, da je naše gledališče samo skromen surogat, nedostaten provizorij. Mene polne hiše ne varajo. Večini tistih ljudi namreč, ki obiskujejo gledališče danes resnično zaradi gledališča samega, vidim zapisano na čelu: in fuga salus... Ta beg je strašen. Brez pretiravanja trdim, da to, kar gledamo danes na našem odru, po veliki večini ni naše, marveč prinešeno od drugod, pri-